

Rebić se u cijeloj knjizi stavlja u »mi« poziciju: govori iz zajednice vjernika i za zajednicu vjernika, polazi od želje da dublje istraži sadržaj vjere, da odbaci ono što novozavjetni pisci sigurno nisu mislili pod uskršnućem Isusovim. Kao mlad bibličar stekao bi kod čitalaca više povjerenja da je obilnije u bilješkama navodio djela ili članke autora koje je proučio i na koje se naslanja. Svu literaturu nije mogao proći jer je preobilna. Ipak se stječe dojam da se je služio više popularizatorskom nego znanstvenom literaturom. U bibliografiji navodi neke autore, npr. U. Wilckensa, ali u samoj knjizi kao da se nije služio njihovim rezultatima. Šteta je što nije konzultirao katoličko znanstveno djelo E. L. BODE: *The First Easter Morning. The Gospel Accounts of the Women's Visit to the Tomb of Jesus*, Rome, P. I. B. 1970.

Rebićeva knjiga ima dosta tiskarskih i manje stvarnih pogrešaka. Ako dođe do drugog izdanja, rado ću pružiti svoje primjedbe da se te pogreške otklone.

Knjiga će dobro doći studentima teologije, propovjednicima i katehetama koji nastoje ne samo ispričati biblijske događaje nego otkrivati poruku koju su sveti pisci u njih utkali na poticaj Božji. Knjiga nije zbir gotovih kateheza ili propovijedi nego radno djelo koje iziskuje suradnju i napor čitalaca.

Mato Zovkić

BONAVENTURA DUDA, Kako vjerovati? Komentar Poslanice Hebrejima, gl. 11, Metanoja 22—23, KS, Zagreb 1972.

»Pravednik živi od vjere«, ne vjere filozofske, pojmovne, apstraktne, nego vjere biblijske, životne, životvorne, koja je postojanje i život iz Boga i u Bogu, koja ima »unutarnju« i »silaznu« značajku jer izvire iz Boga kao milost i doživljuje se kao unutarnja dimenzija bića. Kako vjerovati, kako živjeti ovu vjeru koja usmjeruje vjernika »prema cjelokupnoj zbilji«? Kako izdržati i ustrajati u živoj i zahtjevnoj vjeri u trenucima tjeskobe u neprijateljskom svijetu? To se pitanje postavljalo u vrijeme nadahnutog pisca poslanice Hebrejima, to se pitanje postavlja

i danas i uvijek će biti aktualno. P. Duda pokušava odgovoriti na to pitanje s nadahnutim piscem 11. glave poslanice Hebrejima, »najpopularnije stranice« NZ, koja nam donosi zgusnutu pouku o vjeri iz koje cvjeta ljubav i podloga je nadi. Poslanica Hebrejima je »plod« čitanja Svetog pisma SZ u svjetlu pune objave koja nam je dana u Isusu Kristu. Posebno 11. glava želi nam pokazati kroz galeriju starozavjetnih pravednika što vjera mora u našem životu značiti, koje zahtjeve postavlja i kako ona »u patnji slavodobituje«.

P. Duda omogućuje nam da prislusnemo »romon riječi« i osjetimo nemoć ljudskog govora da izrazi stvarnost koja se ne može potpuno izraziti našim ljudskim govorom. Ipak nužno nam je što bolje shvatiti ljudsku riječ da dođemo do »sumišljanja s Božjom rječju« i ostvarimo evandeosku metanoju, a što znači »premišljanje s našeg mentaliteta na Božji«.

Odmah prvi redak otkriva nam tajnu vjere koja je čvrsta podloga jer se naslanja na Boga; ona je već posjedovanje budućih dobara, a opet ona je još uvijek hodanje u tami, obećanje budućih dobara, jedan rizik. Vjera ipak nije hodanje zatvorenih očiju. »Vjerom spoznajemo«. Vjera traži umsku zaposlenost, informiranost. Vjera i znanost nisu u opreci. U srcu vjerničkom oboje se sjedinjuje u jedno, i vjera koja je spoznaja, i spoznaja koja je vjera, jer je isti izvor svjetla i vjere i spoznaje, a to je Božja stvaralačka Riječ.

Slijedi niz velikih vjernika kozmičke religije: Abel u kojem se odražava žrtveni karakter vjere, Henoh u kojem vidimo nebesko dovršenje vjere i Noa u kojem se vjera kroz žrtvu dovršuje.

Slijede uzori vjere patrijarha-rodosčetnika: Abraham — Sara, Izak, Jakov, Josip. Posebno se zaustavlja na Abrahamu, praocu naše objavljene vjere. U patrijarsima se odražava značajna karakteristika vjere koja nas čini baštinicima obećanja i blagoslova, iako smo u ovom svijetu kao lutaoci i nomadi, pridošlice i tuđinci, bez trajnog obitavališta i grada, ali kao baštinici sigurni da smo na putu u obećanu zemlju, u nebeski Jeruzalem, u Počinak Božji.

U Mojsiju nam se otkriva nova značajka vjere; vjera traži opredjelje-

nje za Boga i uklapanje u saveznički narod. Vjera se može živjeti samo u zajednici Božjeg naroda.

Daljnju povijest sažima u nekoliko imena ljudi vjere i nastavlja nizom bezimernih herojskih patnika vjere koji su kroz raznovrsne kušnje postali slavodobitnici. U ovim bezimennim herojima možemo lako u duhu otkriti mučenike vjere kroz stoljeća a i svoju vlastitu patnju zbog vjere da zadobijemo »obećano«, »bolje uskrsnuće«, da dođemo »do savršenstva«.

P. Duda je veoma obazriv, ne namće se svojim gotovim zaključcima, želi samo »služiti Riječi«, pomoći nam da se zainteresiramo za pisanu nadahnutu Božju riječ. Čitajući njegov komentar, osjećamo spontanu potrebu da se nanovo i nanovo navratimo na Božju riječ jer je ona samo stvaralačka i životvorna. A to i mora biti dužnost svakog tumača Pisma da kao »sluga Riječi« izaziva u dušama glad i žeđ za slušanjem Riječi Božje (Am 8,11). Stoga je posebno dragocjena ova monografija i poželjno bi bilo, na korist Božjeg naroda, da se u ovom smjeru nastavi nizom komentara Svetog pisma.

C. Tomić

JEAN GUITTON, Što vjerujem, Zagreb 1972, izdalo Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, u seriji Novi vidici br. 5, 120 str.

Francuski filozof i književnik, član Francuske akademije Jean Guitton ispovijeda pred nama ono što vjeruje. Smatra da je time ostavio čovječanstvu svoj duhovni testament, zakazavši sastanak svima u vječnoj ljubavi i jedinstvu.

Naslov nas prenosi u prostor objekta vjere kako ga je prikazivao srednji vijek: vjerujem Bogu-Boga-u Boga. Sv. Toma je izraz vjerujem BOGA prikazao kao VJERUJEM U NE-STVORENU ISTINU (II-II q. 2, art. 2 i q. 1, art. 1), Boga. Guitton će reći da vjeruje u Boga Mojsijeva koji JEST, i Ivanovu LJUBAV, koja sinovskim pouzdanjem ovija naš odnos prema Bogu te nas ovlašćuje da ga zovemo OČE (str. 106). A što više JEST, što pokreće stvaralačkim procesom ako ne LJUBAV?

U prvom dijelu knjige autor nas uvodi u problematiku vjere i bezvjerja, s osobitim naglaskom na nje ne peripetije u postkonzilskom gibanju. Čovjek se osjeti preporođenim čitajući kako pisac jasnim, sočnim, aforističkim stilom izriče duboku teologiju. Pročitaj kako opisuje vjeru svoga djetinjstva i mladenaštva, da se uvjeriš kako je istinita tradicionalna nauka da vjerovati ne znači samo misaono se određiti za ISTINU, nego i voljom, osjećajima, čitavim životom, potpunim angažiranjem, predanjem, jer razum ne bi nikada prihvatio istine kada mu ona ne bi zasjala kao neka životna vrednota, kao neko DOBRO što ga uzdiže, preporada i usrećuje. Pisac je osjetio sraz svih tih faktora u svom životu, on je DOŽIVIO vjeru, kako sam priznaje.

Mudrac ide prema sintezi, ujedinjenju. On se ne zaustavlja na suprotstavljanju. Njega ne zanima dio kao dio, on »nosi teret cjeline« (str. 63). Ali zbog toga će mudrac biti i ostavljen od drugih, sitnih duhova, koji vole rušiti, nijekati. Za pisca je ideal misli upravo konačna sinteza, dovršenje u jedinstvu, usklađivanje a ne suprotstavljanje. I sve ovo pisac govori današnjim, živim jezikom, pa poznavalac npr. sv. Tome (IV CG pogl. 1) osjeća osvježavajući zrak, potvrdu i utjehu da je osnovna istina uvijek ista. Samo mi smo slijepci, i najveća je naša pogreška što spoznaju jednostavnih, uzvišenih istina shvaćamo djelomično (II-II q. 2, art. 2 ad 3).

U toj sintezi Guitton promatra sve faktore spasenja: Boga, Krista, Mariju, Crkvu. I promatra ih u jednoj točki: ISTINE, jedinstvene Istine i čovječjeg poziva na spasenje. Našao je vrhunac, nevidljivu točku prema kojoj konvergiraju svi pravci, gdje se rješavaju sve suprotnosti. On u pravom smislu i ne zna za suprotnosti, jer se učvrstio u Jedinstvu. *Vjera i život vječni* sadrže cilj svih naših želja, smisao našeg života, vrhovni razlog čovječje egzistencije. Upravo zbog toga što sve faktore spasenja promatra u jednoj višoj, suvisloj sintezi, Guitton je prema svima ispunjen udivljenjem, doličnim poštovanjem, ljubavlju.

Nemoj misliti da ne zna za nož kritike. On priznaje kako je rođen tako da mu je duh uvijek bio konstatatorski i nekonformističan, ali